

Bo.

Hemma hos
Ernst Billgren

Vad är
feministisk
stadsplanering?

Från lekpark
till uterum

Stockholmshusen
- ett nytt sätt
att bygga

Ernst Billgren i
våning med historia

Sid 16

Bo.

KOMMUNIKATIONSCHEF

Anne Kuylenstierna Arnström

REDAKTÖR

Ann Kristin Rönnerbäck,
ann.kristin.ronnerback@
svenskabostader.se

IDÉ, LAYOUT, PROJEKTLEDNING OCH TEXTPRODUKTION

Jonatan Belvert, Tobias Borgin,
Walter Kalmaru, Gith Kjellin,
Jacob Lindberg, Anna Saxberg på
Gullers Grupp.

FOTO

Peter Lydén
(där inte annat anges)

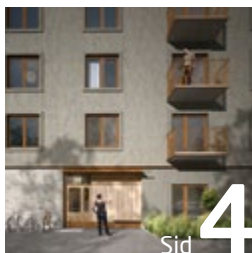
ADRESS

Magasinet Bo.
Svenska Bostäder,
Vällingbyplan 2,
Box 95, 162 12, Vällingby.

Distribueras till Hyresgäster
i Svenska Bostäder och
Stadsholmen. Upplaga: cirka
28 000 ex. Tidningen trycks
på miljöcertifierat papper.

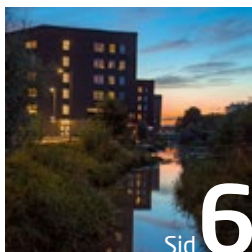
TIPSA OSS!

Har du idéer om vad du vill
läsa i kommande nummer av
magasinet mejla oss;
info@svenskabostader.se



BYGGSTART FÖR STOCKHOLMSHUSEN

Stockholmshusen är mer än ett nytt slags hus, det är ett nytt sätt
att bygga, **sid 4**



NU OCH DÅ: ANNEDAL

Svenska Bostäders första lägenheter i Annedal stod inflyttningsklara 2011.
Men områdets historia går tillbaka till medeltiden, **sid 6**

FEMINISTISK STADSPLANERING

Om att ge både kvinnor och män plats i stadens rum, **sid 8**

FÖRSTAGÅNGSVÄLJARE

När huset ska byggas om kan det vara första gången hyresgästerna får
rösta om något i hela sitt liv, **sid 12**



ALLVARET BAKOM LEKPLATSEN

Från kastspjut till konstgräs. Lekplatsernas utveckling är en tidsspegel,
sid 14

ERNST, EVERT & ZORN

Konstnären Ernst Billgren bor i en lägenhet med en spännande historia,
sid 16

MATAVFALL

År 2020 ska 70 procent av stockholmarnas matavfall samlas in. Så arbetar
Svenska Bostäder för att nå målet, **sid 20**

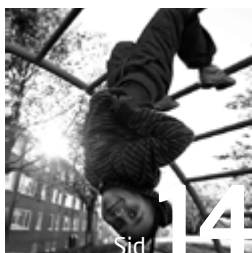


GREJEN: HATTHYLLAN

Vi tittar närmare på vardagliga detaljer i våra hem. Denna gång hatthyllan:
om löss och människor, **sid 21**

AKTUELLT FRÅN SVENSKA BOSTÄDER

Sommarjobb, inomhusvärme, hemförsäkring och muralmålning, **sid 22**



DEMOSÅNGARE FÖR GANSKA MÅNGA KÄNDA LÅTSKRIVARE

Möt Christian Bengtsson, bovärd på Svenska Bostäder, **sid 24**



SVENSKA BOSTÄDERS NYRENOVERADE HUS VID
VANADISPLAN I STOCKHOLM illustration: Pelle Björklund

VI TÄNKER NYTT!

Under våren och sommaren har bostadsdebatten flammats upp ordentligt. Alla politiska partier debatterade bostadskrisen i Almedalen och mass-media är fylld av olika debattinlägg. Problembilden är tydlig. Det råder bostadsbrist i nästan hela landet, det har på långa vägar inte byggts tillräckligt under många år och rörligheten i det befintliga beståndet av bostäder är för liten.

Debattörerna är lika eniga om problembilden som de är oeniga om lösningarna. Regeringens samtal med oppositionen om bostadsfrågorna i våras ledde inte till någon blocköverskridande överenskommelse. Fastighetsägarföreningen har lämnat samrådsorgan och vill inte medverka till ”att lappa och laga ett dåligt system”. Boverket efterfrågar friare hyressättning och kanske till och med ”social housing”, ståndpunkter som för bara några år sedan hade varit omöjliga.

Sverige har en för Europa unik blandning av egna hem, bostadsrätter och hyresrätter. Egna hem och bostadsrätter har helt fri marknadspris-sättning och hyresrätternas hyra fastställs efter förhandlingar mellan fastighetsägare och Hyresgästföreningen. Hyresrätter är öppna för alla. Det finns inte särskilda hyresrätter med subventionerad hyra för de sämst lottade, det som brukar kallas ”social housing” och som är mycket vanligt i andra länder.

En sak är dock säker och det är att det inte krävs en åtgärd utan flera. Men under tiden de lagstiftande församlingarna funderar på ändringar gör vi i Stockholm en hel del för att säkra hyresrättens starka ställning. Vi är innovativa. Vi testar nya kontraktsformer, vi tittar på hur vi sätter hyror, vi bygger Stockholmshusen och har på det sättet kraftigt kortat byggtiden och pressat byggkostnaderna för hyresrätter med rimlig hyra och vi bygger flyttbara hus för ungdomar. För oss är det viktigt att inte bara peka på att någon annan ska lösa bostadskrisen utan också bidra med den kunskap och de möjligheter som vi har som ett av Sveriges största bostadsföretag.

Om sedan statsmakterna också kan komma fram till en rimlig avvägning mellan fastighetsskatt, reavinstbeskattning, avdragsrätter med mera, så bör vi kunna lägga grunden för en sund och långsiktig bostadspolitik.



Pelle Björklund
VD Svenska Bostäder
och Stadsholmen

BYGGSTART FÖR



STOCKHOLMSHUSEN

Dubbelt så många nybyggda lägenheter fram till år 2020. För att stockholmspolitikernas målsättning ska bli verklighet spelar Stockholmshusen en viktig roll: hyresrätter som kan byggas snabbt, effektivt och till lägre byggkostnader. Efter årsskiftet är det byggstart för de första husen.

Med sina särpräglade entréer med sittbänk, konstnärliga inslag och en förhöjd bottenvåning kommer Stockholmshusen bli ett nytt inslag i stadsbilden. Men ett otränat öga kommer nog ändå att ha svårt att skilja ett Stockholmshus från andra nybyggda hus. För det mest uppseendeväckande med Stockholmshusen är kanske inte hur de ser ut, utan hur de byggs. Stockholmshusen är mer än ett nytt slags hus, det är ett nytt sätt att bygga; snabbare, effektivare och till lägre kostnader.

Genom att effektivisera hela byggprocessen och genom att bostadsbolagen Svenska Bostäder, Familjebostäder och Stockholmshem arbetar tillsammans med Stockholms stads förvaltningar från idé till färdigt hus går det fortare. – Att planera och bygga nya hyresrätter är inte enkelt. Saker och ting behöver ske i en viss ordning. Men vissa delar kan pågå samtidigt eller överlappa

varandra, annat kan förberedas så att det går snabbare när det väl ska göras. Det handlar om medvetenhet och vi gör allt medvetet enkelt, säger Bengt Rehn, ordförande och projektkoordinator för Stockholmshusen.

– Alla samarbetar, de som beslutar om vilken mark som ska byggas, de som ansvarar för planeringen och de som beställer och ser till att husen byggs. Resultatet är ett hus som kan komma på plats på hälften av den normala tiden. Med samma kvalitet som vanligt.

För Svenska Bostäders del innebär det att byggtakten fördubblas de kommande åren: 1000 nya hyreslägenheter per år planeras. Hälften av dem kommer att bli Stockholmshus.

Stockholmshusen byggs i områden där stadens tre bostadsbolag har många fastigheter redan idag. Husen är ritade för att kunna uppföras på små ytor, det betyder att de kan placeras på platser som tidigare inte ansågs aktuella att bygga på. Förutsatt att marken är den rätta. – Stockholmshusen är gjorda för en viss typ av mark, platt eller bara lite backig. Och det får inte vara för svårbyggd mark, då måste vi uppföra specialanpassade hus istället. Rätt mark är en förutsättning för att vi ska kunna kapa kostnader och tid, säger Bengt Rehn.

Efter årsskiftet är det byggstart för den första etappen Stockholmshus för



Bengt Rehn, ordförande och projektkoordinator för Stockholmshusen

både Svenska Bostäder, Familjebostäder och Stockholmshem. Målet är att mellan 3 500 och 5 000 bostäder i Stockholmshusen ska ha börjat byggas innan år 2020.

FAKTA STOCKHOLMSHUSEN

Stockholms stads politiker har satt ett mål att bygga 140 000 nya bostäder till år 2030. 40 000 av dem ska vara påbörjade redan innan 2020. Stockholmshusen går att bygga snabbare, effektivare och med lägre kostnader än vanliga hyresrätter.



Svenska Bostäders fastigheter finns över hela Stockholm. Vårt äldsta hus byggdes på 1600-talet, vårt senaste är ännu inte färdigbyggt. Berättelserna om våra hus - och stadsdelarna de ligger i - är en del av stadens historia.



ANNEDAL

Från medeltida gårdsägor till industriområde till modern stadsmiljö. Annedal i Bromma har ömsat skinn flera gånger under århundradena.

Hon hette Anna.

Anna Augusta Wickman-Olsson. På 1880-talet ägde hon en tomt vid Bällstaån där hon bodde i ett torp med sina döttrar. 1938 fick hon ge namn åt Annedalsvägen i Bromma. I dag har Anna fått ge namnet åt en helt ny stadsdel - Annedal i Mariehäll, Bromma.

Snart är området färdigbyggt, då har 2000 lägenheter, en skola, förskolor och lekparkers ersatt de industrilokaler som länge dominerade stadsbilden.

Svenska Bostäder har byggt fyra kvarter i området; Kulla Gulla, Kusun Vitamin, Tant Grön och Lasse liten med drygt 300 lägenheter. De två husen i kvarteret Lasse Liten är passivhus, extra välisolerade byggnader som till stor del värms upp av värmen från människor, djur, lampor och hushålls-

apparater istället för element.

Det som vi i dag kallar Annedal hörde på 1300-talet till Bällsta gård. På 1600-talet fick gården sätesfrihet, det vill säga skattefrihet och blev följaktligen ett säteri. Under en period på 1700-talet ägdes säteriet av Carl Michael Bellmans gode vän Jonas Arnell och Bellman beskriver målände ett besök på Bällsta så här: ”En trädörr bultas på, en kärring gruvligt knorrar; ett Bacchi barn skall in med sporrar och stövlar.”

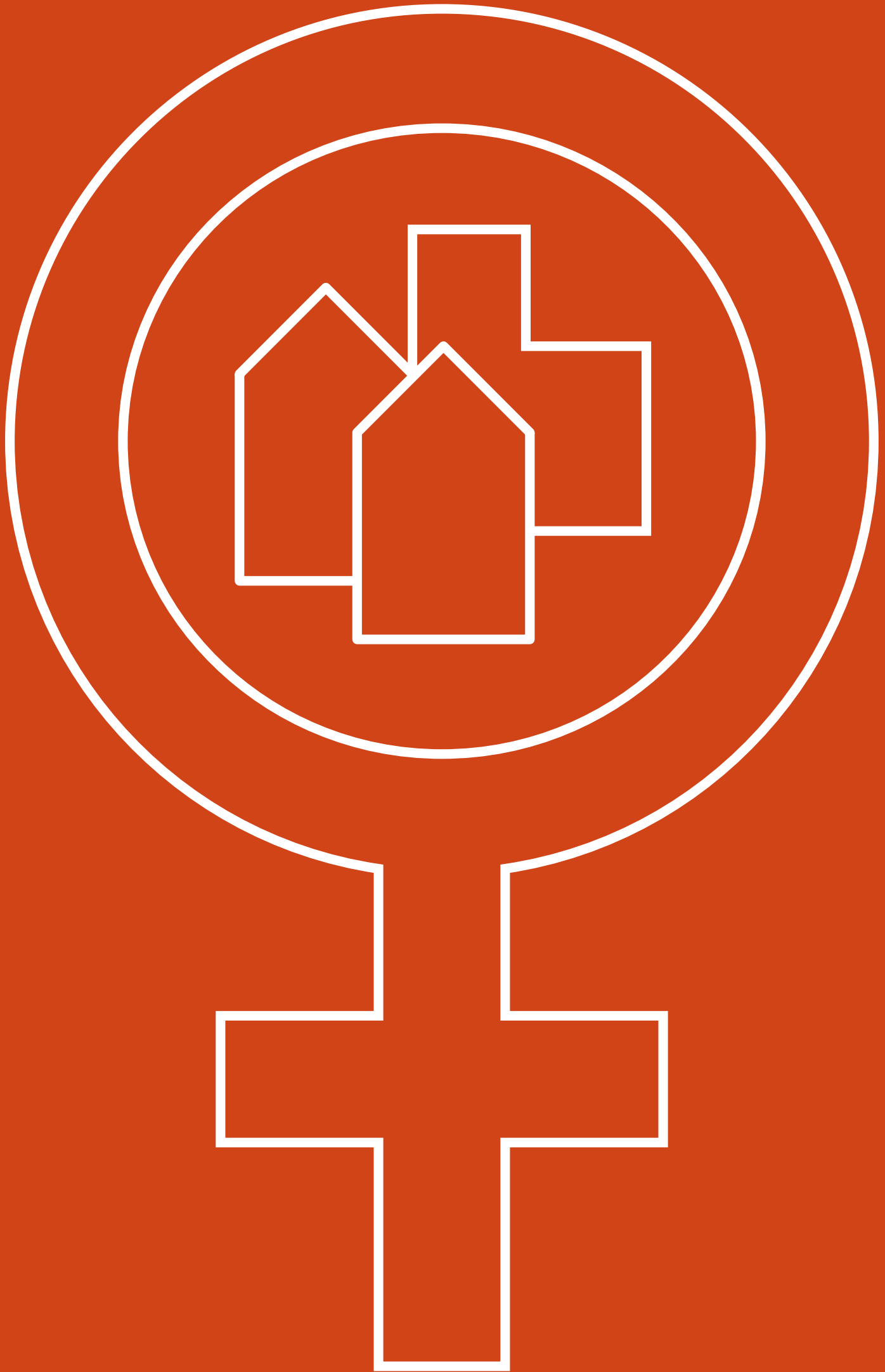
Det som länge varit landsbygd med åkrar och torp förändrades när industrialismen svepte över Sverige och småskaligt hantverk ersattes av fabriker. När fler och fler flyttade till Stockholm under 1800-talet trängdes industrierna i innerstan utåt. När järnvägen mellan Stockholm och Västerås öppnades 1876 fick närbelägna Sundbyberg en station som innebar goda transportmöjligheter till och från området. Ett antal fabriker etablerade sig i Annedal: alltifrån tegelbruk och cigarrfabrik till mindre verkstäder och kontor bakom hemsnickrade väggar

i kvarter som mest liknade en kåkstad.

I en rapport från 1908 slogs fast att området var ”synnerligen vanlottat i sanitärt avseende beroende på planlöst byggande”. Det dröjde till 1931 innan den första stadsplanen fastställdes och området fick inte kommunalt vatten och avlopp förrän 1938. Industrierna kom att präglade den här delen av Bromma under hela 1900-talet, även om bostäder också byggdes.

Det var 2005 när flera bostäder planerades i Mariehäll, Bromma som området föreslogs få namnet Annedal.

Svenska Bostäders första lägenheter i Annedal var inflyttningsklara 2011 i kvarteret Kulla Gulla. Annedal är planerat utifrån ett tydligt barnperspektiv och många kvarter och gator har därför fått namn efter figurer i barnböcker. Här kan du därför promenera runt på Alfons Åbergs gata, Ronja Rövardotters stig och Bullerbytorget. Men också, fortfarande, på Annedalsvägen. Den finns kvar – som en länk till historien.



Feministisk stadsplanering

Feministisk stadsplanering handlar om att ge både kvinnor och män plats i stadens rum. I Husby har detta inneburit mycket diskussioner med de boende och med affärsinnehavarna i centrum.

Allt började med en undersökning. Eller snarare: allt började med två undersökningar som skiljde sig åt. För drygt två år sen började Svenska Bostäder planera för att rusta upp Husby centrum. Inför arbetet tillfrågades Husbyborna om vad de tyckte om sitt centrum och hur de upplevde att vistas där. Det gjordes 160 intervjuer med människor på torget. Dessutom skickades enkäter ut till hushållen.

– På torget var det nästan uteslutande unga män som svarade, berättar Helen Larsson, samordnare social hållbarhet för distrikt Järva på Svenska Bostäder. De var nöjda med hur det var i centrum och såg torget som sitt vardagsrum.

Men enkäterna, som skickades ut till boende i Husby och som besvarades av både män och kvinnor i olika åldrar, gav en helt annan bild. Många, och framförallt kvinnor, svarade att de inte kände sig trygga i centrum.

Otrygghet i centrum

När det gäller Husby var det mest män som vistades i centrum. Generellt kan man säga att när en grupp tar över en allmän plats, kan resultatet bli att an-

dra grupper inte känner sig välkomna. Kort efter att enkäterna delades ut till hushållen blev Helen Larsson kontaktad av en grupp kvinnor i Husby som ville diskutera hur man kunde skapa trygghet i Husby centrum.

– Dessa kvinnor kände att de inte blev lyssnade på, att de inte hade någon plats i centrum.

Svenska Bostäders personal i distrikt Järva träffade kvinnorna, de ordnade workshops tillsammans med forskare från KTH och arkitekter. Fram växte något som kan kallas feministisk stadsplanering.

Dialog med boende

I Husby har projektet feministisk stadsplanering inneburit en omfattande diskussion med de boende och med affärsinnehavarna i centrum. Centrala frågor har varit; vilka har makten över stadens rum och vad kan vi göra för att fler ska känna sig välkomna.

– Poängen med vårt arbete är att det gynnar alla, säger Helen Larsson. Undersökningar visar att när det är fler än 50 procent kvinnor i en offentlig miljö så ökar tryggheten både för män och för kvinnor. När vi pratar med handlarna på torget i Husby, säger de att när det är fler kvinnor på torget går affärerna bättre.

Arbetet i Husby har fått en hel del medial uppmärksamhet med start sen Svenska Bostäder bestämde sig för att flytta ett kafé som ett led i ombyggnaden av Husby centrum.

Detta var under 2015 och kaféet låg precis vid tunnelbanan i Husby centrum. På kaféet satt nästan uteslutande män. Svenska Bostäder fick höra från kvinnor i Husby att de kände sig övervakade, att kaféet möjliggjorde en social kontroll av dem som rörde sig på torget.

Stickning på torget

I somras var det några kvinnor i Husby som föreslog för Svenska Bostäder att de skulle tillbringa sommaren på torget – stickandes. Sagt och gjort: tillsammans med Husby kulturkvarter, som samlar olika kulturföreningar verksamma i Husby, anordnade Svenska Bostäder stickning på torget alla vardagar under hela sommaren.

– Detta handlade förstås om mer än stickning, säger Helen Larsson. Stickandet blev en anledning för både kvinnor och män att ta plats i centrum. Och inte minst, en fortsatt diskussion hur våra hyresgäster vill utveckla sitt centrum.

Helen Larsson konstaterar att det finns en gräns för vad ett bostadsbolag kan göra. För att skapa ett ännu starkare förändringstryck krävs samordning med övriga delar av Stockholms stad, med Trafikkontoret, Miljöförvaltningen, Exploateringskontoret och Stadsbyggnadskontoret. Men också med de arkitekter som ritat nya områden.

– Om man ska utveckla det här synsättet är arkitekterna viktiga. Det är viktigt att prata med de boende och höra hur de vill ha det.

Feministisk stadsplanering



Ivana Kildsgaard, arkitekt Link arkitektur



Helen Larsson, samordnare social hållbarhet, Järva, Svenska Bostäder

Viktigt med synpunkter

I arkitektvärlden kallas dessa samtal med boende och affärsinnehavare för ”dialogprocess i ett tidigt skede”. Ivana Kildsgaard är hållbarhetschef på arkitektbyrå LINK arkitektur.

– En dialogprocess är viktig för att få in synpunkter från människorna som ska bo i ett område. Problemet är bara att veta vilka de är. När Svenska Bostäder vill veta vad människorna i Husby tycker kan de fråga dem, men när ett område ännu väntar på att byggas är det knepigare.

– Men det är viktigt. Inte minst eftersom kvinnor och män använder stadsrummet på olika sätt. Se bara på hur vi reser.

I undersökningen ”Resvanor i Stockholms län 2015” som presenterades i somras fick SL svar från mer än 45 000 stockholmare mellan 16 och 84 år. De svarade på frågor om hur de reser: hur ofta, hur långt och på vilket sätt. Resultatet är tydligt: män använder bil i högre utsträckning än kvinnor. Fler kvinnor än män cyklar, fler kvinnor går. Nästan sex kollektivresor av tio genomförs av kvinnor.

Statistik av den här typen synliggör strukturer och mönster och är till exempel anledningen till att snöröjningen i Stockholm ser annorlunda ut idag än tidigare. Istället för att ploga bilvägar först, vilket gynnar män eftersom de kör mer bil, så prioriteras nu snöröjning på cykel- och gångbanor. Det gynnar kvinnor, men också folkhälsan och samhällsekonomin: tre gånger fler gångtrafikanter än bilister skadar sig i singelolyckor till följd av halka. Och kostnaderna för vård- och sjukskrivningar för halkolyckor kostar samhället fyra gånger mer än vinterväghållningen.

Statistik, tillsammans med analyser och forskning, är enligt Ivana Kildsgaard också förklaringen till varför länder som Tyskland, Österrike och Kanada ligger längre fram än Sverige vad gäller feministisk stadsplanering.

I till exempel österrikiska Wien har staden arbetat med frågorna sen början på 1990-talet. Ögonöppnaren var en enkät, liknande den SL nyligen gjorde, där wienarna tillfrågades om hur de reste till vardags.

– Det visade sig att de flesta män gjorde en resa i vardera riktningen, säger Ivana Kildsgaard. Till och från jobbet. Kvinnor däremot gjorde generellt fler resor: de reste till och från arbetet, men de följde i mycket högre utsträckning än män också barn till skolan eller handlade mat eller gjorde andra ärenden.

Balansera makten

Undersökningen i Wien följdes av en utställning om vem som äger stadsrummet och vilka krav som behöver ställas för att de som använder stadsrummet mest kan känna sig trygga.

I miljöer där det är mest män, handlade det om att fokusera på kvinnorna för att balansera makten. Till en början fick staden Wien ganska starka reaktioner.

– En del undrade om gatorna skulle målas rosa... Staden fick förklara poängen, nämligen att om vi fokuserar på dem som använder det offentliga rummet mest och gör det tillgängligt och tryggt för dem, så skapar vi rum för alla.

I dag har Wien en handbok med praktiska tips för hur anställda i staden ska kunna arbeta för ökad jämställdhet mellan män och kvinnor. Och för ”alla

medborgare, oberoende av sexuell läggning eller könsidentitet”.

För Ivana Kildsgaard har andra länders arbete med feministisk stadsplanering väckt tankar kring hur svenska arkitekter arbetar.

– Man kan lära sig från de stadsrum som fungerar och dra nytta av erfarenheter som finns i till exempel Husby.

– Men bland arkitekter och i andra sammanhang pratas det mest om att skapa jämställda gaturum. En del undrar: ”Varför ska vi jobba med feminism, vi arbetar ju redan med jämställdhet? Det räcker väl.” Men det gör det inte. Undersökningar visar att det fortfarande finns problem att jobba med. Och lösningar som gynnar alla. En feministisk stadsplanering blir till nytta för alla; man får ett attraktivt stadsrum, inte bara för kvinnor, utan även för män, barn och affärslivet.

HUSBY FÖREBILD FÖR FEMINISTISK STADSPLANERING

Samtliga Stockholms stads allmännyttiga bostadsbolag Svenska Bostäder, Familjebostäder och Stockholmshem ska börja jobba med feministisk stadsplanering nästa år. Uppdraget skrivs in i stadens ägardirektiv för bolagen.

– Vi har haft ett pilotarbete i Husby som varit väldigt positivt och intressant och viktigt, och vi vill helt enkelt utveckla det här sättet att arbeta i alla bostadsbolagen fast kanske på lite olika sätt. Det handlar om att utforma offentlig miljö på ett sätt som gör att både män och kvinnor vill vistas där, säger bostadsborgarrådet och styrelseordförande i Svenska Bostäder, Ann-Margrethe Livh.



Sausan Chowdhury deltog i stickprojektet på torget i Husby sommaren 2016.

När Svenska Bostäder ska bygga om eller renovera ett hus får hyresgästerna vara med och påverka. Parkett i alla rum eller bara i vardagsrummet? Grillplats på gården eller inte? För en del hyresgäster är det första gången de får rösta om något i hela sitt liv.

När ett hus ska byggas om bjuds alla hyresgäster in till ett första informationsmöte. På mötet berättar Svenska Bostäders personal om ombyggnads- och tidplaner, ersättningsbostäder och annat viktigt. På mötet väljs dessutom ett antal hyresgäster som ska företräda

– För vissa hyresgäster är omröstningen om samrådsgruppens förslag det första demokratiska val de är med. Och, för framförallt kvinnor, kan det vara första gången de befinner sig i ett större sammanhang där deras åsikter ses som värdefulla, säger Nurcan Gültekin.

FÖRSTAGÅNG

alla hyresgäster i huset i en så kallad samrådsgrupp. I gruppen ingår även representanter från Hyresgästföreningen och Svenska Bostäder.

En ombyggnad sker vanligen i flera etapper, oavsett om det sker med kvarboende eller evakuering. Vid större ombyggnader kan samrådet pågå under ett halvt år.

I samrådsgruppen ska de valda hyresgästerna diskutera om de ska lägga till något till basrenoveringen. Det kan till exempel handla om förändringar i allmänna utrymmen, individuella val för lägenheten eller förändrad planlösning.

Efter att samrådsgruppen har fattat beslut om åtgärdslistan ska varje hyresgäst rösta om åtgärdsförslag - bas eller utökad åtgärdslista.

Nurcan Gültekin jobbar som ombyggnadskoordinator i distrikt Järva där Svenska Bostäder äger hus i Akalla, Husby, Kista, Rinkeby och Tensta. Hon har sett vilken stor betydelse samrådsprocessen har för hyresgästerna. Man bli lyssnad på och blir tagen på allvar.

Som ombyggnadskoordinator fungerar Nurcan Gültekin som en länk mellan byggbolag, hyresgäster och andra kollegor på Svenska Bostäder under en ombyggnad.

Nurcan berättar om hur den flera månader långa samrådsprocessen också kan bli en personlig utvecklingsresa för hyresgästrepresentanterna i samrådsgruppen.

I samrådsgruppen sitter normalt fem till sex personer. Eftersom dessa företrädare alla hyresgäster skrivs minnesanteckningar från gruppens möte där det som diskuteras sammanfattas och där det framgår vilka som deltagit.

– Det står där svart på vitt vem som varit med och tagit fram ett förslag. Det har gjort att viljan att engagera sig har blivit större. Folk ser: hon har varit med, hon har gjort skillnad, det vill jag också göra, säger Nurcan Gültekin.

– Jag har sett människor som efter att ha varit med i samrådsgruppen bildat föreningar för att engagera sig i bostadsområdet. Det gör mig stolt att vi bidragit till att människor tar plats och engagerar sig.



SVÄLJARE



Allvaret bakom

LEKPLATSEN

Visste du att de första allmänna lekplatserna var tänkta för skolbarn? Eleverna satt stilla i skolbänken och fysisk aktivitet skulle förbättra deras inläring. I dag är lekplatsen ofta en del av en utomhusmiljö för möten över generationsgränserna.

För 150 år sen fanns inga lekplatser i Stockholm. Idag är det svårt att tänka sig staden utan dem. Lekplatser finns i de flesta kvarter och på de flesta bostadsgårdar. De är resultatet av en förändrad syn på barn – och på lek.

I många hundra år sågs barn mest som mindre och klenare versioner av vuxna. Barn arbetade och lek förknippades lika mycket med fester, för vuxna, som för barn.

Det är först under senare delen av 1800-talet som synen på barn börjar förändras på allvar. Det är nu barnen börjar ses som... barn. Och det är nu idéerna om en lekplats slår igenom.

År 1842 införs allmän, obligatorisk, folkskola i Sverige. Ett resultat av skolplikten var att barnen satt stilla en stor del av dagen. För stor del tyckte en del. Under samma tidsperiod börjar man förstå att fysisk aktivitet och lek skulle kunna gynna elevernas inläring.

För detta krävdes plats. Plats att leka. Tidigare hade barn lekt när de hade tid och där de kom åt: på gatan

och i gränder.

I mitten och slutet av 1800-talet höjdes fler och fler röster för att införa särskilda ytor för fri lek. Men var? Svaret blev parkerna. Lekplatsens utveckling i svenska städer hänger intimt ihop med framväxten av offentliga parker. De första lekplatserna skapades i parker, vilket ordet lekpark skvallrar om. Som en följd av diskussionen om stillasittande elever var dessa lekplatser främst inriktade på lek för skolbarn.

Inspiration hämtades från Tyskland och Storbritannien. Som boken "Fria lekar" från 1879. Författaren Lars Mauritz Törngren har varit på studieresa i Storbritannien och listar i boken ett antal lämpliga lekar. Törngren konstaterar att de flesta redskap som behövs för dessa lekar också går att få tag på i Sverige. Möjligen, skriver Törngren, skulle man för några av de föreslagna lekarna; "från England införa några bågar med pilar samt ett par kastspjut".

Här märks påverkan från den allt starkare idrottsrörelsen där många aktiva var militärer och där gränsen mellan lek, "fysisk fostran" och vapenträning kunde vara flytande.

Idag betonar vi istället lekens betydelse för barns kreativitet och utveckling. Vi kan skratta åt kastspjuten idag, men faktum är att lekplatserna fortfarande tydligt speglar samtiden. Något Anneli Wallgren, funktionsansvarig

landskapsarkitekt på Svenska Bostäder, vittnar om. Under sina snart 25 år som landskapsarkitekt har hon sett mycket förändras: från att sand var det dominerande underlaget i lekparken till dagens gummiastfalt och konstgräs. På samma sätt har lekredskapen ändrats: – Tidigare fanns det kanske en enkel rutschkana där du klättrade upp och åkte ner, nu är det mer fantasifullt; en riddarborg eller ett skepp utrustat med en rutschbana.

Villaträdgårdarnas studsmattor har i modifierad nersänkt version letat sig in på en del lekplatser. Banor för parkour anläggs för att också locka äldre barn till lekplatserna. Liksom varianter av utegymmens redskap – vår tids pilbågar och kastspjut?

– Dagens lekplatser erbjuder ofta något för barn i alla åldrar, säger Anneli Wallgren.

När Anneli Wallgren och hennes kollegor anlägger eller rustar upp gårdar så ses lekplatsen som en del i en utomhusmiljö som också ska vara inbjudande för vuxna och äldre. Sittbänkar, grillar och bord gör det möjligt för olika generationer att mötas på gårdarna.

– När våra hyresgäster använder gårdarna som ett uterum lär de också känna sina grannar. Det skapar trivsel och det är i sin tur något som gör att man känner sig hemma, säger Anneli Wallgren.



Idag äger och förvaltar Stadsholmen 279 fastigheter i Stockholms kommun och är sedan 1991 ett dotterbolag till Svenska Bostäder. Samtliga fastigheter har stort kulturhistoriskt värde och några hus har status som byggnadsminnen. Lägenheterna förmedlas via den vanliga bostadskön. Antalet lägenheter är 1 631 och antalet lokaler är 805. Ett fåtal lägenheter förmedlas av Stiftelsen Konstnärshem till konstnärer verksamma inom bildkonst eller skulptur.

ERNST, EVERT & ZORN

OCH OM KONSTEN ATT BO I EN AV STADSHOLMENS FASTIGHETER

I ett av Södermalms äldsta bevarade stenhus från 1600-talet leder en stor och bred trappuppgång upp till våning fem. Där, i samma lägenhet som både konstnären Anders Zorn och kompositören Evert Taube levde och verkade, bor idag konstnären Ernst Billgren.

Ironiskt nog kan det vara en rivning som gör att detta och många andra gamla hus står kvar idag. År 1892 revs Gustav III:s operahus vid Gustav Adolfs torg. Rivningen av operan väckte kritik bland stockholmarna, precis som planerna på rivningar och nybyggen i Gamla stan.

Som en följd av detta bildades Samfundet S:t Erik för att ”väcka intresse för bevarande av stadens värdefulla minnesmärken”. Samfundet köpte två fastigheter i Gamla stan och rustade upp dem för att visa på ett alternativ till att riva.

År 1936 bildade samfundet bolaget Stadsholmen som än idag har uppdraget att äga, rusta upp och förvalta kulturhistoriskt viktiga hus i Stockholm. Sedan 1991 är Stadsholmen ett dotterbolag till Svenska Bostäder.

Lägenhetens historia

Ernst Billgren har bott i Anders Zorns och Evert Taubes gamla konstnärslägenhet i tre år. Men hans relation till lägenheten på Söders höjder sträcker sig längre tillbaka än så:

– På 70-talet gick jag i skolan på Södra Latin inte långt härifrån. Då gick jag

ofta förbi och tittade upp och tänkte: ”där vill man bo någon gång”, säger Ernst Billgren.

Lägenheten byggdes ovanpå ett gammalt stenhus från 1600-talet vid förra sekelskiftets början. Det fungerade då som bostad och ateljé åt just konstnären Anders Zorn. Hjärtat i lägenheten är ateljérummet som har fönster från golv till tak med utsikt över Gamla stan och Stockholms inlopp.

För att Anders Zorn skulle komma upp till femte våningen med sina tavlor fick den dåvarande ägaren av huset, järnhandlaren Julius Sjögren, bygga en hiss. Inte en lätt uppgift i ett hus som inte var anpassat för en sådan.

Under sina tre år i lägenheten har Ernst Billgren, samlat på sig information om hur det såg ut när de tidigare hyresgästerna bodde där. Bakom sitt skrivbord, som är samma skrivbord som programledaren Lennart Hyland hade under inspelningen av TV-klassikern ”Hylands hörna”, letar han fram ett gammalt fotografi.

– Evert Taube hade sitt skrivbord där borta vid fönstret, säger Ernst Billgren. Och de svarta märkena i hörnet kommer från Zorns dusch som han place-

ERNST, EVERT & ZORN

rade direkt på trägolvet. Det var väl kanske inte lika noga med sådant på den tiden.

Rivningsvåg blev vändpunkt

Även om det är länge sedan riksrådet Johan Skytte lät bygga huset på 1600-talet så sitter mycket av historien fortfarande kvar i väggarna. Men Stadsholmen fick under många år kämpa i motvind för att få bevara det kulturhistoriska värdet i hus som detta.

En stor del av Stockholms äldre byggnader var fram till mitten på 1900-talet i så dåligt skick att många politiker tyckte att byggnaderna lika gärna kunde rivras. Att renovera och underhålla ansågs för dyrt.

Men med rivningsvågen i Stockholms innerstad på 1960-talet förändrades inställningen hos både stockholmare och politiker. Allt fler röster höjdes för att bevara den äldre bebyggelsen och Stadsholmen köpte in fler fastigheter och började sanera – inte bara hus i Gamla stan utan också till exempel många träkåkar på Söder. I mitten av 2000-talet tog Stadsholmen över ett stort antal hus från Gatu- och fastighetskontoret. Det handlade främst om gårdar i ytterstaden som en gång i tiden låg ute på landet men som idag ofta är kringbyggda av moderna förorter. Ibland har gårdarna gett namn åt områden eller stadsdelar, till exempel Enskede gård, och är på så sätt en viktig del av historien om hur Stockholm växt fram.

Eftersom Stadsholmens fastigheter är en viktig del av Stockholms historia ställs det speciella krav på de som bor i husen. Stadsholmen har en dialog med sina hyresgäster kring byggnadsvård.



I några av lägenheterna i Ernst Billgrens hus finns till exempel väggmålningar som är k-märkta och ska bevaras.

Tidstypisk interiör

Med tanke på de berättelser som Ernst Billgrens lägenhet bär på vill han gärna

återställa de historiska detaljerna. Han har tidigare bott i skådespelaren och komikern Thor Modéens lägenhet där han försökte återställa interiören till 1890-tals-stil. Något han gärna skulle göra även i sitt nuvarande hem. Men han har samma möjligheter och be-



gränsningar som alla andra hyresgäster att förhålla sig till.

– Det är till exempel ett gammalt handfat i badrummet från 1970-talet som jag gärna skulle vilja byta ut till något äldre, men det går ju inte att göra hur som helst. Jag har i alla fall tapetserat

om en vägg med en tapet som är mer tidstypisk än den som satt där innan, säger Ernst Billgren.

Många profilstarka hyresgäster bäd-
dar för spännande historier. En granne
som varit bosatt i huset i över fyrtio år
brukar dela med sig om hur det var på

Evert Taubes tid.

– Han har bland annat berättat att
Everts fru, skulptrisen Astri Taube, ska
ha hittat tomma spritflaskor i skåpet
där, säger Ernst Billgren och pekar mot
hörnskåpet i rummet. Då ska Evert ha
skyllt allt på ... ”du vet den där Zorn”

RESTER SOM RE



Nästan 40 procent av allt stockholmarna slänger i soppåsen är matavfall. En resurs som passar perfekt att omvandla till biogas för att till exempel driva stadens bussar med. Stockholm stad har därför satt ett mål som sträcker sig till 2020. Då ska 70 procent av allt matavfall samlas in för att omvandlas till biogas och biogödsel. En utmaning som satt igång ett långsiktigt arbete hos Svenska Bostäder.

Att sortera matavfall är en utmaning, framförallt i en storstad som Stockholm. Förutom att ändra på attityder och vanor ute i hemmen är platsbrist och logistik faktorer som gör det svårare. – Det är generellt enklare i en liten stad. Platsbristen och viljan att hålla trafik borta från vägarna är en utmaning som vi måste förhålla oss till, säger Maria Löfholm, miljösamordnare på Svenska Bostäder.

De hushåll som sorterar matavfall i påse delar upp matresterna; i en påse slängs till exempel frukt, grönt, kött, och kaffe som genom en röttningsprocess blir till biogas. Övrigt restavfall läggs i en annan påse, tas om hand och blir till el och värme genom förbränning.

– Det finns olika system för sortering av matavfall, de skiljs enklast åt genom

att det är olika påsar - bruna papperspåsar eller gröna plastpåsar. Den bruna papperspåsen används till separat



insamling av matavfall. Fördelen är att det blir ett rent avfall som det går att utvinna mer energi ur, men den är svårare att hantera logistiskt eftersom det kräver egna sopkärl och hämtning, säger Maria Löfholm.

Den Gröna påsen är enklare att införa. Allt som behövs är särskilda färgade soppåsar som hyresvärderna förser de boende med. I den Gröna plastpåsen läggs allt matavfall medan restavfallet läggs i en vanlig soppåse. Båda påsarna kan sedan slängas i de vanliga hushållsoporna eftersom de körs till en sopcentral med kameror som optiskt läser av vilken färg påsarna har. De med grön färg sorteras ut för att rötas och göras till biogas. Ur det övriga avfallet utvinns

SURS



HATTHYLLAN

Varför har alla lägenheter hatthyllor när nästan ingen längre bär hatt? Det borde väl räcka med krokar att hänga kläder på?

Till en början var hattbärandet en statussymbol. Att bära hatt var finare än den mer vanligt förekommande mössan. Men hattens popularitet ökade under 1800-talets senare del vilket ledde till att fler, oavsett social status, bar hatt. Med det ökade hattbärandet tog även hatthyllan plats i var mans hem. Men inte för hattens skull, vilket man skulle kunna tro. Istället var syftet att lösa ett av dåtidens stora problem: löss.

Samtidigt som hatten blev en självklar accessoar var huvudlössen ett utbrett problem. Lössen trivs extra väl i textilier och stannade därför gärna kvar i hatten efter att dess bärare hade tagit av den efter en lång arbetsdag. Hatthyllan blev då ett praktiskt sätt att hålla lössen borta från övriga hemmet, genom att placera sin huvudbonad – och därmed också lössen – på den.

Idag går inte många av oss runt med varken hatt eller löss. Men hatthyllan är ändå ett återkommande inslag i vår hall och användningsområdet skiljer sig lika ofta som dess utseende.

Men, kom ihåg, det är lössen vi ska tacka för att den finns där.

istället el och värme. Nackdelen med den Gröna påsen är att en del matavfall försvinner när plastpåsen rivs upp och att matavfallet innehåller plastrester.

– Staden vill ha separat insamling i så stor utsträckning som möjligt, men där det är platsbrist eller av andra skäl inte lämpligt är den optiska sorteringen en bra lösning. Vi har Gröna påsen på många ställen i Söderort, men vi har också börjat med separat insamling på flera platser. I några hus har vi också installerat avfallskvarnar. Det innebär att matavfallet mals sönder och sköljs ned i avloppet. När det sedan kommer till reningsverket separeras slammet från vattnet så att biogas kan utvinnas, säger Maria Löfholm.

För att underlätta sorteringen planerar Stockholms stad för en ny anläggning i Högdalen som ska ta emot, sortera, förbehandla och på sikt producera biogas av stockholmarnas matav-

fall. Anläggningen beräknas stå klar under 2018 och ska dimensioneras för att kunna ta emot cirka 105 000 ton avfall per år.

FAKTA SORTERA MATAV FALL

Svenska Bostäder jobbar med en plan för de kommande årens genomförande av matavfallssortering för alla hyresgäster. Idag kan drygt 15 procent av hyresgästerna sortera sitt matavfall.

I Linnémedal, Västberga (Snabba hus) och delar av Hammarby Sjöstad kan hyresgästerna sortera sina matrester i de bruna påsarna som slängs i separata kärl. I Norra Djurgårdsstaden och delar av Bromsten finns matavfallskvarnar installerade och i Söderort har många adresser tillgång till den gröna påsens insamlingsystem.



15 PROCENT RABATT PÅ DIN HEMFÖRSÄKRING

Du som bor hos Svenska Bostäder får 15 procent rabatt på din hemförsäkring genom Vardia Försäkringar. Är du över 65 år får du ytterligare rabatt.

Hemförsäkringen är viktig, kanske den viktigaste försäkring du har. Om olyckan skulle vara framme, kan hemförsäkringen vara en stor trygghet. En hemförsäkring kan också vara ett skydd om du blir sjuk när du reser eller krävs på skadestånd.

Som hyresgäst hos Svenska Bostäder får du 15 procent rabatt på din hemförsäkring hos Vardia Hemförsäkringar. Rabatten gäller under hela det första året. Som senior, 65 år och uppåt, tillkommer dessutom ytterligare 15 procent rabatt.

Förutom ersättning för personliga ägodelar som stjäls eller förstörs, kan hemförsäkringen ge skydd om man orsakat skador på exempelvis fastigheten.

FAKTA

Vardia Försäkringar erbjuder ett antal olika nivåer för hemförsäkringar.

Läs mer på:

svenskabostader.se/hemforsakringar

Gilla oss på facebook!

Följ oss gärna på facebook, här lägger vi upp nyheter från våra bostadsområden, evenemang, tips och mycket mer. På Svenska Bostäders facebook-sida har du som bor hos oss också möjlighet att komma med idéer, diskutera med andra och tycka till.

Muralmålning på tema kärlek

Ungdomar i Östberga har skapat en tolv meter lång muralmålning på tema kärlek och trygghet.

I juni var det vernissage för en tolv meter lång muralmålning på fritidsgården i Östberga. Bostads- och demokratiborgarrådet Ann-Margarethe Livh invigde målningen tillsammans med de ungdomar som jobbat med projektet.

– Temat i muralmålningen handlar om Östberga, kärlek, trygghet och vikten av att ta hand om varandra, säger Ailin Moaf Mirlashari, projektledare för mu-

ralmålningen och konstnärlig ledare på Föreningen Förorten i Centrum.

Ailin har tillsammans med ungdomar från fritidsgården skapat muralmålningen. Tanken med projektet är att kollektivt göra en muralmålning utifrån ungdomarnas egna berättelser och bilder i sin närmiljö.

Svenska Bostäder som äger och förvaltar fritidslokalen tog initiativet till projektet, kontaktade fritidsgården i Östberga och Föreningen Förorten i Centrum som arbetar med lokalt förankrade projekt där målningar skapas utifrån de ungas egna idéer.



Foto: Theresia Köhlin

Bra värme i din lägenhet

Hösten är här och snart är det vinter. Det du kan göra för att underlätta uppvärmningen av din lägenhet är att se till att det är fritt från möbler och gardiner runt elementet. Om du vädrar bör det ske under korta perioder. Tänk också på att mattor gör golven varmare.

Om temperaturen inte uppnår 20 grader efter ett par dygn är du välkommen att höra av till Svenska Bostäders kundcenter på 0771-318 318.



Henrik Kultala och Roger Özyildiz jobbade med gårdarna sommar 2016.

Rekordmånga sommarjobbare - sök du också

Sommaren kan kännas avlägsen - men snart är det faktiskt dags för dig som är ung att söka jobb till sommaren 2017.

Den här sommaren hade vi rekordmånga unga som sommarjobbade hos oss på Svenska Bostäder. Totalt tog vi emot 65 sommarjobbare, 13 fler ungdomar jämfört med sommaren 2015. De flesta har hjälpt till med att rensa rabatter och plocka skräp hos våra entreprenörer som sköter utemiljön. Men nytt för i år är att huvudkontoret i Vällingby tillsammans med de

fyra distrikten; Söderort, Innerstaden, Västerort och Järva, har erbjudit en del administrativa sommarjobb.

- Vi har fått mycket positiv feedback från handledarna som varit väldigt nöjda med ungdomarnas arbetsinsats, säger Eva Landelius, HR-konsult.

FAKTA

Sök jobb sommaren 2017

På webben, svenskabostader.se, kommer det i början av 2017 att finnas information om hur du ska söka sommarjobb hos Svenska Bostäder.

När ska jag söka?

Ansökningstiden brukar vara fram till början av mars. All information kommer att finnas på Svenska Bostäders webbplats: www.svenskabostader.se när vi vet vilka platser som kommer att erbjudas. Följ instruktionerna på vår webbplats.

Vad får jag jobba med?

De flesta jobben blir hos Svenska Bostäders entreprenörer och innebär trädgårdsuppgifter som till exempel att rensa rabatter. Vi kommer troligen också att ha en del administrativa jobb som bland annat innebär arkivering, kopiering och sortering.


Gör dina ärenden på Mina sidor

För att göra det lättare för dig som bor hos Svenska Bostäder kan du göra många av dina ärenden på vår webbplats. Gå in på Svenska Bostäders webbplats: svenskabostader.se Under fliken Mina sidor kan du logga in med ditt avtalsnummer/ personnummer och lösenord.

På Mina sidor kan du bland annat:

- Göra felanmälan dygnet runt
- Lägga in telefonnummer och mejladress
- Se din hyresavi med OCR-nummer
- Se om din senaste hyresbetalning har kommit in

- Boka tvättstuga (endast vissa områden)
- Ansöka om andrahandsuthyrning,
- Ändra telefonnummer i porttelefonen.

Just nu pågår arbetet för fullt med att uppdatera vår hemsida för att ge dig ännu bättre service. 



Profilen

Vi möter Christian Bengtsson bovärd på Svenska Bostäders distrikt innerstaden

Vad gör du som bovärd?

– Man kan säga att jag har hand om alla möjliga frågor i mitt område, allt från administration till reparation. Det innebär att jag har mycket hyresgästkontakt, vilket passar mig som är en social person. I augusti firade jag tioårsjubileum på jobbet.

Vad är det som gjort att du trivts så bra i tio år?

– Det är friheten under ansvar, kombinerat med bra stöd från andra avdelningar när det behövs. Och framförallt är det trevliga arbetskamrater och hyresgäster förstås. Dessutom får jag massa textidéer till min musik under dagarna.

Ja, utaför jobbet så är det alltså musiken som gäller, vad gör du då?

– Jag har en egen studio där jag skriver min musik, allt från pop och visa till rock och blues. Det är feelgood musik, kan man säga. Jag har ett eget band som heter Christian Bengtsson & Packet och gjorde min första spelning på Göta Källare i juli, så det är ett nytt projekt.

– Tidigare har jag varit demosångare för ganska många kända låtskrivare och i början av 80-talet var jag med i ett pop-band i Halmstad som hette Return, som då var en konkurrent till Gyllene Tider.

Varför blev just musiken ditt stora intresse?

– Min pappa var heltidsmusiker när han var yngre. Jag fick mitt första trumset när jag var fem år och kunde spela direkt, motoriken och takten bara fanns där. Jag har skrivit låtar sedan jag var 12-13 år gammal.

Vad är det bästa med att göra musik?

– Som låtskrivare är det inte bara resultatet som är det viktigaste – det är resan. Det är själva arbetet och produktionen som är kul. Jag har till exempel jobbat med en låt sedan i somras som börjar kännas riktigt bra nu. Man kan jämföra känslan med när man driver ett projekt på jobbet: Man håller på i flera månader och ibland kan det vara väldigt komplicerat, men när det är klart och alla inblandade är nöjda så är det en riktigt förlösande känsla!